

พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์
**Information exposure behavior and political participation
in the digital age via social media**

กฤติมา วรพลจิรา¹ Kittina woraphonchira¹

¹นักวิชาการอิสระ ¹Independent scholar

* Corresponding Author.; E-mail: kittywora@gmail.com

Received 17 October, 2024

Revised 28 November, 2024

Accepted 27 February, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การเปิดประสบการณ์ อุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร และระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 3) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับชุดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ยุคดิจิทัล, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This research aimed to 1) study the behavior of information exposure and political participation in the digital age via social media, and 2) study the relationship between information exposure and political participation in the digital age via social media. This study was quantitative research. The sample consisted of 400 people living in Phitsanulok province. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. The research results found that 1) The behavior of receiving political news via social media was at a high level overall and in each aspect. When considering each aspect, it was found that receiving news had the highest average value, followed by seeking news, exposure to experience, devices used for receiving news, and the duration of receiving news, which had the lowest average value. 2) Political participation in the digital age was at a high level overall and in each aspect. When considering each aspect, it was found that exercising the right to vote had the highest average value, followed by participating in political activities, public political participation, organizing and being a member of political groups, and political gatherings, which had the lowest average values. 3) Political news-receiving behavior via social media and the set of political participation variables in the digital age were highly related overall.

Keywords: Information exposure behavior, political participation, the digital, social media

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการดำเนินงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน นอกจากนี้ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบโทรคมนาคมได้ก้าวหน้าไปอย่างมาก ทำให้ข้อมูลแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว เข้าสู่ยุคสังคมข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัด ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและสมดุล ดังนั้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและทัดเทียมกับมาตรฐานสากล จึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการผลักดันและขับเคลื่อนกลไกต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (สุพรรณิ สมบุญธรรม, 2551) ทั้งนี้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสารแบบไร้สายเชื่อมโยงข้อมูลและช่องทางการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกคน ทำให้สื่อออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเปิดช่องทางการแสดงความคิดเห็น ทำให้ประชาชนหรือผู้ที่สนใจข่าวสารสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาหรือประเด็นข่าวได้โดยตรง (เสถียร เขยประทับ, 2551)

สื่อออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งที่มีความสนใจจากประชาชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาในปี 2562 สื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ ถือเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในการหาเสียงเลือกตั้ง นักการเมืองต่างใช้ Facebook, Twitter, Instagram และ YouTube ในการรณรงค์หาเสียงและสร้างชุมชนทางการเมืองให้ประชาชนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการหา

เสียง นโยบายที่ผู้สมัครเสนอ และกิจกรรมที่ผู้สมัครทำในแต่ละวัน สื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่สามารถสร้างช่องทางการมีส่วนร่วม เรื่องราวต่าง ๆ จะได้รับการอัปเดตอยู่ตลอดเวลา รวมถึงเหตุการณ์จริงที่ประชาชนได้รับรู้ จึงเป็นช่องทางที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการหาเสียงเลือกตั้งที่ผ่านมา สื่อออนไลน์สามารถสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เป็นอย่างดี ทั้งในการเลือกตั้ง การรับข่าวสาร หรือแม้แต่การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองต่าง ๆ สื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่สามารถเชื่อมโยงประชาชนกับพรรคการเมืองได้ (มัทนา เจริญวงศ์, 2552) นอกจากนี้ยังจะพบว่าเป็นพลังสำคัญในการสร้างแรงผลักดัน กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองและยังเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของแนวโน้มความสำเร็จทางการเมืองในอีกแง่หนึ่งด้วย

การเรียกร้อง ความต้องการ การแสดงออก และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในปัจจุบัน การสื่อสารถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นทางการเมือง เนื่องจากการสื่อสารเป็นกลไกที่สร้างปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลในสังคม นอกจากนี้ กระบวนการสื่อสารยังทำให้ผู้รับตอบสนองต่อความต้องการตามจุดประสงค์ที่ผู้ส่งสารคาดหวัง การสื่อสารซึ่งอาศัยองค์ประกอบต่างๆ การสื่อสารที่มีจุดประสงค์ทางการเมืองหรือการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งการผสมผสานเนื้อหาทางการเมืองเข้ากับการสื่อสาร ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองต่างๆ เช่น การรณรงค์ การเรียกร้องผ่านกิจกรรมทางการเมือง และการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น การสื่อสารทางการเมืองสามารถทำได้หลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับระดับของการสื่อสารที่ผู้ส่งสารต้องการส่งมอบถึงผู้รับ โดยใช้องค์ประกอบการสื่อสารต่างๆ เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของผู้ส่งสาร (สระดิระ เผือกประพันธุ์, 2554)

การสื่อสารทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมกรรมการรับสื่อของกลุ่มประชากรในขณะนั้น ปัจจุบันพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางการเมืองของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยี การแพร่กระจายข่าวสาร และการเข้าถึงข้อมูลอย่างไร้พรมแดนผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้น การรับและแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมืองจึงถูกขับเคลื่อนโดยสังคมควบคู่ไปกับสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะการศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการเปิดรับข้อมูลข่าวสารให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

- 1.1.1 ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- 1.1.2 ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
- 1.1.3 ด้านการเปิดประสบการณ์
- 1.1.4 ด้านระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร
- 1.1.5 ด้านอุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

- 1.2.1 ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 1.2.2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง
- 1.2.3 ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง
- 1.2.4 ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง
- 1.2.5 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 138,945 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1973) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน และการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายปิดให้ (เลือกตอบ) (check list)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการเปิดประสบการณ์ ด้านระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร และด้านอุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

4. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และสร้างเครื่องมือประเภทแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถาม โดยการกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual framework) ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งไม่ใช่ประชากรในการศึกษารั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .852

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลศึกษาต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจาก แหล่ง ดังนี้ 2

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาจากแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยขออนุมัติจากผู้บริหารท้องถิ่นเข้าทำการเก็บข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ ต่าง ๆ เอกสารจากห้องสมุด และข้อมูลจากเว็บไซต์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Best, 1970, p.182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.60 - 5.59 หมายถึง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 4.59 หมายถึง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.59 หมายถึง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.60 - 2.59 หมายถึง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.59 หมายถึง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมระดับน้อยที่สุด

3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล เป็นรายข้อ รายด้าน .) และภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย(mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำไปเทียบกับคะแนนของเบสท์ (Best, 1970, p.182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.60 – 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.60 – 4.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง

กลาง

ค่าเฉลี่ย 1.60 – 2.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ที่สุด

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.91 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71 - 0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31 - 0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

กลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 - 0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวม จำแนกในแต่ละด้าน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร 2) ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านการเปิดประสบการณ์ 4) ด้านระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร และ 5) ด้านอุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมและรายด้าน

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
1. ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร	4.11	0.73	มาก	2
2. ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	4.56	0.67	มาก	1
3. ด้านการเปิดประสบการณ์	4.03	0.89	มาก	3
4. ด้านระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร	3.86	0.76	มาก	5
5. ด้านอุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร	3.90	0.89	มาก	4
รวม	4.09	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.73) การเปิดประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.89) อุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.89) และระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.76)

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยภาพรวม จำแนกในแต่ละด้าน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 3) ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง 4) ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
1. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.29	0.77	มาก	1
2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	3.89	0.93	มาก	2
3. ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง	3.65	0.76	มาก	5

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในยุคดิจิทัล	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	อันดับที่
4. ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่ม การเมือง	3.70	0.82	มาก	4
5. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน	3.77	0.79	มาก	3
รวม	3.86	0.81	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.77) รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.93) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.79) ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.82) และด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.76)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ตัวแปร	Pearson		ระดับความสัมพันธ์
	Correlation (r)	Sig.	
พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์			
1. ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร	0.701	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
2. ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	0.811	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
3. ด้านการเปิดประสบการณ์	0.822	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
4. ด้านระยะเวลาการเปิดรับข่าวสาร	0.723	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง

ตัวแปร	Pearson		ระดับความสัมพันธ์
	Correlation (r)	Sig.	
5. ด้านอุปกรณ์ที่ใช้การเปิดรับข่าวสาร การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล	0.714	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
1. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	0.720	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	0.843	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
3. ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง	0.774	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
4. ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง	0.790	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
5. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	0.803	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง
รวม	0.770	0.000**	สัมพันธ์ในระดับสูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 2 ชุดตัวแปร เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยรวม มีค่า (r) เท่ากับ 0.770 มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากระดับความสัมพันธ์จากช่วงเกณฑ์ คือ อยู่ในช่วง .71 -.90 (Hinkle D. E., 1998) แสดงว่าชุดตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับชุดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพฤติกรรมในการเลือกเปิดรับหรือการคัดเลือกบุคคล จะมีการเลือกที่สนใจรับสื่อหรือข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ โดยการแสวงหาความคิดเห็นหรือความสนใจที่สอดคล้องกับทัศนคติเดิมของตน ขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่ตรงกับทัศนคติและความคิดเห็นเดิมของตน เนื่องจากการเปิดรับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติเดิมของตน จะทำให้

เกิดภาวะเสียสมดุลทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สืบแสง แสงทอง (2564) ได้ศึกษาการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของเจนเอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านการรับข่าวสารมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการรับประสบการณ์ ด้านการค้นหาข้อมูล และด้านระยะเวลาในการรับข่าวสาร ตามลำดับ ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับข่าวสาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรียรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล (2565) ได้ศึกษาการเปิดรับสื่อและการรับรู้ข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์ทั้งในด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการค้นหาข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารอยู่ในเกณฑ์ดี

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในยุคดิจิทัล ยังคงเน้นการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองแบบเดิม เช่น การณรงค์ การประกาศนโยบาย การออกเสียงประชามติ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง เป็นต้น แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปจากอดีตคือการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสื่อสารกิจกรรมทางการเมือง ทำให้พลเมืองสามารถรับข้อมูลทางการเมืองได้อย่างสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌัก วรรณศรี (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลปึกธงชัย อำเภอปึกธงชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาณัฐ เสียงใหญ่ (2567) ได้ศึกษาการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง มีค่า (+) เท่ากับ 0.770 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่าน โซเชียลมีเดีย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีพฤติกรรมเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากมักจะมีหูตา กว้างไกล ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กว้างขวาง และมีความทันสมัยและทันเหตุการณ์มากกว่าผู้ที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารน้อยกว่า ดังนั้น ผู้ที่แสดงออกทางการเมืองมากก็จะมีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรว

พรรณ ปานนุช (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อสังคม (Social Media) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองทางสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนชพร ปานแย้ม (2563) ได้ศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของ Generation Z ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

1.1 ควรมีการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนซึ่งจะก่อให้เกิดโลกทรรศน์แก่คนในสังคมนำไปสู่ความคิดทางสังคม จิตสำนึก และค่านิยมทางการเมือง

1.2 จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ดังนั้น ควรส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

1.3 จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่าพฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลในระดับสูง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และวางแผนการทำงาน เนื้อหาข่าวการเมือง และวิธีการนำเสนอข่าวการเมืองของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวการเมืองเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษากครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารายการ กำหนดนโยบาย และวางแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต

2.2 ในการศึกษากครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัดเพิ่มเติมว่ามีการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกับความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

2.3 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มเติม อาจมีการสัมภาษณ์ร่วมด้วย เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประกอบกับข้อมูลจากแบบสอบถาม ให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วน สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูล ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ เสียงใหญ่. (2567). การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี* 7(1), 72-83.
- ณภัค วรรณศรี. (2565). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการนำนโยบายเมืองน่าอยู่มาพัฒนาคุณภาพชีวิตในเทศบาลตำบลปึกธงชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการจัดการยุคใหม่ มหาวิทยาลัยชินวัตร*, 1(2), 25-38.
- ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล. (2565). การเปิดรับสื่อและการรับรู้ข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9 และระดับนานาชาติครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* หน้า ,631-644.
- ธัชพร ปานแยม. (2563). พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ *generation Z* ผ่านสื่อสังคมออนไลน์. การค้นคว้าอิสระวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แพรวพรรณ ปานนุช. (2562). นัยยะของสัญลักษณ์นกหวีดในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการนิค้ำ*, 6(1), 81-106.
- มัทนา เจริญวงศ์. (2552). ความหลงของความจริง เรื่องจริงของข่าวการเมือง. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 26(1), 43-59.
- สระธิระ เผือกประพันธุ์. (2554). *การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วงระหว่างปี พ.ศ.2512-2549*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. (2562). *ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)*. <https://phitsanulok.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/38/2019/09/06-บทสรุปสำหรับผู้บริหาร2562.pdf>

- สืบแสง แสงทอง. (2564). *การเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของเจนเอเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุพรรณณี สมบุญธรรม) .2551.(*ปัญหาและแนวโน้มการใช้อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย*.
<https://etonoy.srru.ac.th>
- เสถียร เขยประทับ. (2551). *การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.
- Best, J.W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice-Hill.
- Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*. 4th ed. New York : Houghton Mifflin.